

Висновки

За умов недостатньої сформованості інформаційної компетентності, вчитель АМ може зіткнутися з певними труднощами, спричиненими об'єктивними та суб'єктивними факторами, зокрема з можливістю отримання неактуальної або некваліфікованої інформації з певного Інтернет-джерела, надлишковою насиченістю ресурсу рекламним і/або анімаційним контентом, що відволікає увагу учнів від навчальних цілей тощо. З іншого боку, діти мають практично необмежений, а часто й неконтрольований, доступ до мережі Інтернет та різноманітних онлайн-спільнот. Саме тому в межах статті було наведено добірку матеріалів щодо безпечного поводження у віртуальному середовищі за сайтом *LearnEnglish Kids* та надано методичні поради щодо їхнього використання в освітньому процесі.

Перспективу дослідження складає практична розробка вправ і завдань, націлених на формування в учнів середньої базової освіти навичок безпечної онлайн-взаємодії.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>.
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

Лілія Одінцова,

методист відділу суспільно-філологічних дисциплін ЧОППО імені К. Д. Ушинського

**БІЛІНГВІЗМ ЯК СПОСІБ ІНТЕГРАЦІЇ УЧНІВ
У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ
ПОЛІКУЛЬТУРНИЙ СОЦІУМ**

*Знання однієї мови дозволяє увійти в коридор життя,
знання двох мов – відкриває вам усі двері у цьому коридорі
Франк Сміт, канадський психолінгвіст*

Стрімкий вихід нашої держави у світовий та європейський простір, створює потребу певних змін у викладанні іноземних мов у закладах загальної середньої освіти, необхідність оновлення змісту та методів, застосування інноваційних підходів до викладання іноземної мови. У сучасному суспільстві формується чітке соціальне замовлення на володіння декількома іноземними мовами.

Відкриття міждержавних кордонів призводить до поширення багатомовності в суспільствах різних країн світу, а тому зростає інтерес до проблеми білінгвізму. Інтеграційні

процеси сприяють перетворенню Європи в багатомовний простір, в якому всі національні мови мають рівні права. Мова, як основний засіб спілкування, виконує роль інструмента, що забезпечує ефективну комунікацію, обмін досвідом, поглиблення взаєморозуміння і взаємозбагачення представників різних культур багатонаціональної Європи. Важливою частиною полікультурної освіти сьогодні вважається процес набуття іншомовної комунікативної компетенції через вивчення двох і більше іноземних мов.

Двомовною, або білінгвом, вважають особистість, яка більш або менш постійно послуговується в житті двома мовами. За статистичними даними Євросоюзу, в наші дні близько 70% населення Європи певною мірою володіють двома та більше мовами, досить значною є частка населення світу, яке послуговується в житті більше, ніж однією мовою. Мовне розмаїття, зокрема сучасної Європи, офіційно представлено 50 країнами, кожна з яких іноді налічує кілька регіональних мов та мов національних меншин. Мовна політика розглядається як засіб формування культурної та релігійної толерантності особистості. Акцент у розвитку мовної політики ставиться на білінгвізмі та полілінгвізмі [2].

Як науковий феномен термін «білінгвізм» означає співіснування двох мов і в науковій літературі розглядається з двох позицій: соціальне явище; індивідуальна характеристика особистості. Як соціальне явище білінгвізм – це специфічний стан суспільного життя, за якого спостерігається і визнається факт функціонування, співіснування двох мов у межах однієї держави. Розрізняють офіційний білінгвізм, термін, що відображає ситуацію, коли відразу дві мови визнані державою на рівні офіційних внаслідок юридично закріплених норм або законів. Кожна із мов має рівноправний статус. Серед типових прикладів країн з офіційним білінгвізмом є Канада, Мальта, Бельгія, Люксембург, Фінляндія та інші. Неофіційний білінгвізм відповідає ситуації, коли офіційно визнаною на законодавчому рівні є лише одна з двох мов, якою найчастіше послуговується населення цієї держави.

З позиції індивідуальної характеристики білінгвізм – це вільне володіння особистістю двома мовами для комунікативних потреб залежно від ситуації чи співрозмовника, з яким відбувається спілкування [3]. Виділяють природний (побутовий) білінгвізм, який виникає у відповідному мовному оточенні й завдяки широкій мовленнєвій практиці, і штучний (набутий у процесі навчальної діяльності). Залежно від вікової стадії оволодіння другою мовою виокремлюють ранній та пізній білінгвізм. За статусом дій білінгвізм поділяється на рецептивний, який дає змогу приблизно розуміти другу мову; репродуктивний (діючи за запропонованим зразком, учні набувають умінь і навички використання знань) і продуктивний, який зумовлює здатність до продукування мовлення другою мовою.

Отже, вивчення двох іноземних мов у закладах загальної середньої освіти є процесом набуття штучного, раннього, продуктивного білінгвізму. Здатність до розвитку багатомовності, розширення мовного розмаїття забезпечується завдяки тому, що мови вивчаються та застосовуються не ізольовано, а інтегровано, що викликає їхній взаємовплив, поглиблює комунікативні компетенції, систематизує знання, удосконалює їх. Тенденції використання англійської мови насамперед, а за нею й інших основних європейських мов як засобу міжкультурного спілкування в різних сферах діяльності європейського суспільства, досконале опанування іноземними мовами та досягнення здатності до багатомовного спілкування, стає вкрай необхідним. За таких умов двомовність та багатомовність стають невід'ємними ознаками європейського суспільства. Цей процес важко назвати безпідставним, адже двомовна освіта з використанням однієї із основних європейських мов – англійської, німецької, французької чи італійської – готує учнів до життя в інтернаціоналізованому суспільстві Європи та світу, робить їх мобільними та толерантними, підвищує здатність до ефективнішої іншомовної комунікації.

Соціальна зацікавленість проблемою двомовності наразі характерна і для українського суспільства. Необхідно зазначити, що знання іноземних мов позитивно впливає на процес соціалізації, розвиток особистості, її загальної освіченості та культури; відповідає

міжнародним тенденціям, документам Ради Європи та ЮНЕСКО, в яких підкреслюється необхідність володіння сучасною освіченою людиною як мінімум двома іноземними мовами.

Іншомовна освіта та урок іноземної мови мають у своєму арсеналі безліч прийомів та методів навчання, які сприяють формуванню соціально компетентного здобувача освіти закладу загальної середньої освіти.

Двомовне навчання є однією з можливостей найбільш ефективного реформування викладання іноземних мов у школі. Основними напрямками в роботі вчителя з полікультурної освіти в навчанні іноземної мови є процес набуття іншомовної комунікативної компетенції через вивчення двох і більше іноземних мов, вплив на мотиваційну сферу учнів з метою самовдосконалення.

Відповідно до Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, вивчення другої іноземної мови пропонується Міністерством освіти і науки України не менше двох годин на тиждень та включається до навчального плану освітньої програми за вибором закладу освіти як **вибірковий** освітній компонент за рахунок перерозподілу навчальних годин інших освітніх галузей [1]. Гадаємо, що необхідно прийняти виважене рішення на державному рівні на користь білінгвізму в закладах загальної середньої освіти, тобто рішення щодо обов'язкового вивчення двох іноземних мов. Адже в процесі опанування другої іноземної мови (як і більшої кількості іноземних мов) компетентність для певної мови не формується кожного разу, а удосконалюється, збагачується вже набута іншомовна компетентність. Результатом такого удосконалення іншомовної компетентності є різнобічний розвиток учня, становлення його як особистості, виховання толерантного ставлення до представників інших народів, розширення можливостей участі в діалозі культур, усвідомлення свого місця, своєї власної культури в сучасному суспільстві.

Проблема білінгвізму як способу інтеграції учнів у європейський полікультурний простір недостатньо розроблена в сучасному мовознавстві, тому і виник інтерес до вивчення досвіду Москаленко Зінаїди Федорівни, вчителя англійської та німецької мов Борзнянської загальноосвітньої школи I-III ступенів імені Христини Алчевської Борзнянської міської ради Чернігівської області. Погляд на дослідницьку ситуацію останніх десятиліть показує, що звернення до інших (іноземних) мов може бути сприятливим для навчання. Неодноразово було доведено, що ті, хто вивчили або вивчають англійську як першу іноземну мову, мають багато переваг у вивченні німецької мови. Ці переваги полягають не тільки в лінгвістичних характеристиках, а й на основі вже засвоєних стратегій і прийомів навчання.

Дотримуючись дидактичних та методичних принципів комунікативної спрямованості навчання, використовуючи міжпредметні зв'язки, вчитель-практик спрямовує навчання на досягнення учнями синтезу мовної, предметної та міжкультурної компетенції, свідомості та активності.

Зінаїда Федорівна активно використовує технології відкритого навчання, які дають простір для самостійності і творчості здобувачів освіти в освітньому процесі. Білінгвальні уроки сприяють розвитку полікультурної освіти, тобто з одного боку, сприяють етнічній ідентифікації та формуванню культурної самосвідомості учнів, а з іншого боку перешкоджають їх етнокультурній ізоляції від інших країн і народів, і безумовно підвищують рівень володіння учнів іноземними мовами.

Використання білінгвального навчання дає можливість розвивати культурологічні уявлення учнів, давати їм можливість розуміти міжкультурні та міжмовні зв'язки, таким чином виховувати та навчати їх.

У Борзнянській загальноосвітній школі I-III ступенів імені Христини Алчевської Борзнянської міської ради Чернігівської області вчителі іноземних мов, адміністрація закладу проводили системну просвітницьку роботу щодо важливості вивчення двох іноземних мов, яка дала позитивний результат: останні 10 років усі класи базової школи (5-9 класи) вивчають німецьку мову як другу.

Двомовність навчання в рамках гуманістичної парадигми дозволяє учням використовувати іноземну мову як засіб пізнання світу, спонукає опановувати загальноосвітні предмети, пізнавати різні народи, їх культуру, традиції, дає можливість інтеграції учнів у європейський полікультурний соціум.

Міжкультурний діалог на уроках іноземної мови – це не тільки зіставлення двох культур – рідної та виучуваної, а і конкретних представників цих культур як членів різних етностільнот, носіїв різної ментальності, національного характеру, втілених та зафіксованих у мові, адже мова як частина культури не може розглядатися поза її носіями. Національний характер відображається в матеріальній і духовній культурі народу [3].

Отже, навчання іноземної мови має бути спрямоване на формування ціннісної орієнтації індивідуума на рівноправний толерантний діалог мов і культур.

Мета вивчення іноземних мов – формування іншомовної комунікативної компетентності, покликаної створити підґрунтя для розвитку компетенції здійснювати міжкультурне спілкування: розвивати в учнів уміння соціальної взаємодії; формувати толерантне ставлення до народів, мова яких вивчається; ознайомити учнів із способом і стилем життя однолітків, мова яких вивчається; ознайомити учнів із молодіжною субкультурою, яка перебуває за межами їхнього власного мовного простору; розвивати готовність до досягнення взаєморозуміння, знаходження компромісів.

У процесі опанування як другої, так і більшої кількості іноземних мов окрема компетентність для нової мови не формується, а удосконалюється, збагачується вже набута іншомовна компетентність.

Як практик, Зінаїда Федорівна стверджує, що другою іноземною мовою оволодіти легше, ніж першою. Досвід учнів, який характеризується синтезом знань, навиків та вмінь не тільки в рідній, але і в першій іноземній мові, є суттєвим фактором у методиці викладання другої іноземної мови. Він допомагає відносно швидко оволодіти та розуміти всі загальнограматичні поняття й терміни, швидко поповнити лексичний запас, сформувати фонетичні, орфографічні навички та вміння.

Рідна, перша та друга іноземна мови утворюють унікальне явище – штучну триглосію, на фоні якої відбувається оволодіння учнем другою іноземною мовою.

У більшості закладів загальної середньої освіти Чернігівської області учні вивчають дві іноземні мови: англійській мові надається перевага як першій іноземній мові, а німецькій – як другій. В освітньому процесі взаємодіють три мови: рідна (українська, РМ), перша іноземна (англійська, ІМ1) та друга іноземна (німецька, ІМ2). Трилінгвізм або триглосія як складне лінгвістичне явище (РМ, ІМ1, ІМ2) впливає на всі процеси, які проходять під час оволодіння ІМ2. Трилінгвізм – це співіснування трьох мов у мовленнєво-мисленнєвій сфері індивіда, який використовує ці мови в різних комунікативних ситуаціях залежно від мети спілкування, місця реалізації актів комунікації тощо [5].

У всіх сферах є звичайно чіткі відмінності між англійською та німецькою мовами. Оволодіння другою іноземною мовою, в нашому випадку німецькою на основі англійської в умовах трилінгвізму, породжує щонайменше дві закономірності: виникають проблеми інтерференції (негативного впливу) не тільки з боку рідної мови, а й першої іноземної мови; створюються можливості позитивного переносу (трансферу). Частотність виникнення явищ інтерференції та переносу залежить від трьох факторів:

- а) рівня мовленнєвого розвитку в рідній мові й усвідомленого володіння нею;
- б) рівня володіння першою іноземною мовою: чим краще індивід володіє нею, тим менше явищ інтерференції у нього виникає, тим більше можливостей з'являється для

позитивного переносу. Але це також значить, що низький рівень володіння першою іноземною мовою може впливати гальмуюче на оволодіння другою;

в) розміру проміжку часу, який відокремлює вивчення другої від вивчення першої іноземної мови: чим менший проміжок, тим більший вплив першої на оволодіння другої іноземної мови [5].

З багаторічної практики навчання другої іноземної мови, можемо стверджувати, що вплив першої на вивчення другої іноземної мови сильніший, чим вплив рідної мови, тому на уроках, у навчальному процесі необхідно здійснювати постійний аналіз систем англійської та німецької мов. Це сприятиме ефективному подоланню інтерференції та посиленню трансферу з боку першої іноземної мови.

Обсяг навчального матеріалу для опанування другої іноземної мови є меншим у порівнянні з першою, також кількість годин і терміни вивчення другої іноземної мови є набагато меншими, що впливає на рівень, якого можуть досягти учні у процесі вивчення другої іноземної мови (A2+/B1+). Обираючи навчальний матеріал для другої іноземної мови необхідно звернути увагу на таку особливість підготовки учнів як володіння ними достатньо великим потенціальним словником. Урахування цієї особливості дає можливість більш вимогливо підійти до визначення предметного змісту навчальних матеріалів для другої іноземної мови, використовувати автентичні тексти, що сприятиме ознайомленню із культурою країни, а також відповідатиме віковим інтересам школярів. Процесуальний аспект змісту навчання втілюється в навчальний процес з допомогою вправ, які мають забезпечити умови для мовленнєвої практики.

Необхідно зазначити, що при формуванні навичок з другої іноземної мови (німецької) не всі вправи та прийоми, які використовувалися під час навчання першої іноземної мови (англійської), можуть бути доцільними. В умовах контактування як мінімум трьох мов (рідної, першої і другої іноземних мов) виникає проблема інтерференції (перенесення звукових, граматичних ознак однієї мови на іншу унаслідок їхнього зближення, застосування в одному мовному просторі). Явище інтерференції (негативного впливу) спостерігається більшою мірою не з боку рідної мови, а першої іноземної, і охоплює усі лінгвістичні рівні мови:

Лінгвістичні рівні мови	Зразки інтерференції англійської мови на німецьку
фонетичний	вимова звуків [r], [w], дзвінких звуків у кінцевій позиції (sind, und) тощо
граматичний	порядок слів у простому, складному реченнях, відміни іменників, прикметників, наявність відмінків (чотирьох проти двох) тощо
лексичний	написання іменників з великої літери, словотвір тощо
орфографічний	ah, Jahr [ja:r] (читається помилково як [ja:hr]), буквосполучення ch [χ], [Ç] вимовляється як звук [tʃ], ei - [ai] (вимовляється помилково як [ei]) тощо

Дуже важливим моментом є врахування спорідненості виучуваних іноземних мов. Належність цих мов до однієї групи, наприклад германської (англійська, німецька), значно полегшує процес навчання. Це означає, що багато мовних елементів у обох мовах мають багато спільного. Порівнюючи елементи, одиниці та структури мовних систем (лексика, граматики, вимова/інтонація, правопис), можна визначити сфери, які будуть однакові, частково однакові або будуть протилежними. У сфері лексики, при зіставленні мов, можна знайти багато «спільних» слів. Їх легко розуміють, запам'ятовують учні, використовуючи знання з англійської мови. Автори підручників М. М. Сидоренко, О. А. Палій; С. І. Сотникова, Г. В. Гоголева розробили порівняльні таблиці лексики в рубриках «Für Wissbegierige» та «Порівняй з англійською».

Таблиця 1.

Порівняльні характеристики лексичних одиниць двох мов

Für Wissbegierige

Deutsch	English
Maus f	mouse
Hamster m	hamster
Birke f	birch
Pappel f	poplar
Linde f	linden
Edelweiß n	edelweiss

English	to have	the best
Deutsch	haben	der, die, das Beste

Таблиця 2.

5 клас (1-5 уроки, тема «Hallo», до підручника С. І. Сотникової, Т. Ф. Білоус)

English	name	good	Hello	is	morning	dolphin	note	tiger
Deutsch	Name m	gut	Hallo	ist	Morgen m	Delfin m	Note f	Tiger m

English	elefant	wolf	sun	rose	book	ox	computer	house	hare
Deutsch	Elefant m	Wolf m	Sonne f	Rose f	Buch n	Ochse m	Computer m	Haus n	Hase m

Таблиця 3.

9 клас (24-25 уроки, тема «Literatur», до підручника С. І. Сотникової, Т. Ф. Білоус)

English	novel	thriller	crime	horror	literature	humor	humorous
Deutsch	Roman m	Thriller m	Krimi m	Horror m	Literatur f	Humor m	humorvoll

Також можна провести багато паралелей, передусім стосовно елементарних синтаксичних структур. Така подібна будова речення полегшує розуміння німецьких речень, якщо є знання з англійської мови.

Таблиця 4.

Приклад зіставлення елементарних синтаксичних структур англійської та німецької мов

English	His name is Ben.	He is 11 years old.	He is a pupil.	Where were you yesterday?	I was at home.
Deutsch	Sein Name ist Ben.	Er ist 11 Jahre alt.	Er ist Schüler.	Wo warst du gestern?	Ich war zu Hause.

Свідомо активація однакових, або ж подібних мовних елементів з першої іноземної мови при вивченні другої іноземної мови, аналіз їх відмінностей полегшує засвоєння нової іноземної мови.

Таблиця 5.

Порівняльна характеристика Perfekt/ Perfect

	English	Deutsch	Подібність (+)/ відмінність (-)
Назва часу	Perfect	Perfekt	+
Використання	дія відбулася до певного періоду часу в теперішньому часі	минула дія в розмові (минулий розмовний час)	–
Структура	have + Participle II	haben + Partizip II sein + Partizip II	+
Побудова Participle II/ Partizip II	V + ed (правильні дієслова); III форма неправильних дієслів	ge + основа V + t (слабкі дієслова); ge + основа V + en (сильні дієслова)	–

Підвищеної уваги потребують сфери вимови та правопису. На перших уроках німецької мови, ознайомлюючи учнів 5-х класів з алфавітом, звертаємо увагу на ідентичності знаків англійського та німецького алфавітів, тобто букви німецького алфавіту ті ж, що і в англійському, але читаються інакше. Абетка німецької мови, як і англійської, складена на латинській основі та налічує 26 літер. Зрозуміло, літери цих двох алфавітів відрізняються в вимові, але те, що знаки однакові, вже допоможе швидше їх вивчити. Окрім схожості англійського та німецького алфавітів є й відмінності. Існують ще три літери-умляути німецької мови (ä, ö, ü) і з їх вимовою виникнуть труднощі, а також буква ß, альтернативою якої можуть служити дві букви s.

Таблиця 6.

Порівняльна характеристика звуків англійської та німецької мов

Тип звуків	Англійська мова	Німецька мова
Лабіалізовані приголосні	приголосний [w], інші приголосні під час впливу лабіалізованого голосного [u] (winner ['winə], bull [bul])	приголосний [ʃ], інші приголосні під час впливу німецьких довгих голосних (springen [ʃpringen], gut [gu:t], Sohn [zo:n])
Дзвінки приголосні	[b], [d], [g], [m], [n], [ŋ], [v], [z], [ʒ], [dʒ], [ð], [r], [j], [w], [l]	[b], [d], [g], [v], [z], [j], [m], [n], [ŋ], [l], [r]
Глухі приголосні	[p], [t], [k], [f], [θ], [s], [ʃ], [h], [tʃ]	[p], [t], [k], [pf], [ts], [tʃ], [t], [s], [ʃ], [ç], [x], [h]
Африкати (найбільш тривалі)	[tʃ], [dʒ] (choice, edge)	[ts] (Zug), [tʃ] (Kutscher)
Лабіалізовані голосні звуки	[ɔ:] (вимовляється із середньою між широкою та вузькою лабіалізацією) та [u:] (вимовляються з вузькою лабіалізацією); короткі	[y:], [o:] (голосні переднього ряду, найбільш лабіалізовані) [u:], [o:] (голосні заднього ряду, менш лабіалізовані) [v], [ɔ], [y] та [œ]

	звуки [ɔ] та [u] є ледь лабіалізованими	(лабіалізація коротких голосних менша за лабіалізацію довгих)
Нелабіалізовані голосні	[i:], [a:], [ə:], [i], [e], [æ], [u], [ʌ], [ə]	[i:], [i], [e:], [ε:], [ε], [ə], [a:], [a]
Довгі голосні звуки	[i:], [a:], [ɔ:], [u:], [ə:]	[i:], [y:], [e:], [ø:], [u:], [o:], [a:]
Короткі голосні звуки	[i], [e], [æ], [u], [ʌ], [ə]	[i], [y], [ε], [œ], [v], [ɔ], [a]
Дифтонги	[ei], [ai], [oi], [au], [əu], [iə], [εə], [uə], [ɔə] (перший елемент подовжується, другий елемент скорочується)	[ae], [ɔø], [ao] (Mais, Bäume, Mauser; вимовляються з більшою силою і тривалістю першого компонента)

Отже, такі особливості в системах приголосних звуків англійської та німецької мов як аспірація, мускульне напруження мовленнєвого апарату, наявність задньоязикового зімкненого носового сонанта [ŋ], наявність дифтонгів, особливість їх вимови та характеристика голосних звуків за довготою/короткістю звучання є факторами, які допомагають швидше вивчити другу іноземну мову.

Значну увагу також необхідно приділяти особливостям вимови тих звуків, які є характерними для німецької мови. Важливим аспектом є також інтонаційний візерунок кожної мови, тому під постійним контролем має бути процес оволодіння різними комунікативними типами речень: ствердження, заперечення, перепитування, спонукання, запит інформації тощо.

Учні оволодівають технікою читання та письма німецької мови як другої з перших уроків, навчаються правильно озвучувати та писати вже відомі літери латинського алфавіту, буквосполучення, здійснювати при цьому аналіз і синтез. У процесі співставлення зорового образу слова зі слуховим, читання речень і тексту, написання висловлювань учні стикаються із сильним впливом англійської мови. Для уникнення інтерференції необхідно виконувати спеціальні вправи для формування навичок техніки читання і письма.

Таблиця 7.

Тренувальні вправи з прийомом «кольорового читання»

[ae]	[ae]	[ae]
bei	dein	Heide
beide	Deich	heil
Beil	deinige	heilen
Beileid	deinerseits	heim
Bein	deinesgleichen	Heimat
Beirat	deinetwegen	Heirat
Beispiel	deinetwillen	Heiterkeit

[i:],	[i:],	[i:]
Kiefer	lieb	Miene
Kien	Lied	Miete
Kies	lieben	Mieter
Kiesel	liegen	Mieze
Kiez	Liederbuch	Miese
Kiemen	Lieferung	Mielke
Kienapfel	liegenlassen	Mietwagen

[ʃ]	[ʃ]	[ʃ]
Schau	Spatz	Statt
Schuh	Speck	Stahl
Schuld	Speise	Staffel
Schule	Spiegel	Stand
Schulter	Spindel	Stange
Schürze	Spieler	Statur
Schüssel	Sprache	Stellung

Формування навичок читання німецькою мовою відбувається на початку вивчення мови (5 клас), тому цей процес необхідно зробити цікавим, заохочувальним, а з цим завданням найкраще справляться навчальні ігри. Ось зразки деяких з них.

Гра «Вгадай загадану букву»

На магнітній дошці вивішується картка з шістьма різнокольоровими буквами німецького алфавіту. Один з учнів виходить з класу, а інші загадують яку-небудь з написаних букв. В учня, який увійшов, запитують хором: "Rate mal! Wie heißt der Buchstabe?". Учень вказує на букву, запитує: "Ist das G?" Клас відповідає: "Nein" / "Ja".

Гра «Допоможи кошеняті»

З'єднай одна по одній літери алфавіту та допоможи кошеняті знайти дорогу до дому. (Verbinde die Buchstaben des Alphabets nacheinander und hilf dem Kätzchen, den Weg zum Haus zu finden.)

Гра «Чи знаєш ти правила читання?»

Учитель пропонує перевернуті картки з правилами читання. Учень, взявши будь-яку картку, повинен пояснити правила читання, знайти слово на дошці, яке відповідає даному правилу, прочитати його, перекласти і стерти слово з дошки (Erkläre die Leseregeln, finde das Wort an der Tafel, das dieser Regel entspricht, lies es, übersetze und lösche das Wort von der Tafel):

st	ei	eu	ng	tsch	qu	v	ä	eh	w
sp	ie	ig	sch	ch	äu	s (перед гол.)	ü	ö	uh

Häuser; stimmt; nein; sieben; neun; jung; schön; deutsch; Quadrat; Uhu Waljera; Übung; Vater; sind; Sport; traurig; ich; Bär, Lehrer; Köln

Гра «Склади слово»

Знайди набір літер під малюнком і запиши відповідне слово (Finde die Buchstaben unter dem Bild und schreibe das entsprechende Wort auf.):

Msua

Bhcu

fpAle

oVegl

Безсумнівно умовою ефективного процесу навчання другій іноземній мові варто вважати когнітивно-комунікативний підхід, який передбачає усвідомлене засвоєння навчально-мовного матеріалу другої іноземної мови. Здійснюючи цей підхід до навчання, на другий план відходять усі види імітативних та репродуктивних видів вправ. Головне місце в процесі навчання відводиться вправам і завданням пізнавального характеру, коли друга мова виявляється реальним засобом досягнення інших, до цього часу не відомих учням лінгвістичних факторів та знань. Когнітивно-комунікативна методика навчання другій іноземній мові будується переважно на основі аутентичного тексту.

Текст є джерелом нової інформації, соціокультурних, країнознавчих свідчень, він же слугує засобом навчання усім видам комунікативної діяльності. Школярі оволодівають основними комунікативними видами діяльності на свідомій основі, одночасно вони розвиваються як лінгвістично цікаві особистості. Щоб досягти значних результатів у вивченні другої іноземної мови, необхідно сприяти активізації мисленнєвої та пізнавальної діяльності учнів.

В освітньому процесі на уроках німецької мови використовується активно принцип міжкультурної та соціокультурної спрямованості навчання другої ІМ. Оскільки основною метою навчання іноземних мов є розвиток в учнів здатності до міжкультурного спілкування, то і саме спілкування має бути засобом для досягнення цієї мети. Школярів необхідно залучати до активної взаємодії, до самостійного пошуку шляхів вирішення комунікативних завдань. А використання автентичних матеріалів різного характеру допомагає учням ознайомитися з національними, культурними традиціями носіїв виучуваної мови, збагатитися знаннями мовленнєвої та немовленнєвої поведінки представників іншої культури.

Кожний вид мовленнєвої діяльності має свої особливості, здійснюється завдяки спеціальним механізмам. У процесі формування компетентностей розвиваються вміння в аудіюванні, читанні, говорінні та письмі не відокремлено, а інтегровано в комунікативній діяльності, тобто здійснюється принцип взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності при оволодінні другою іноземною мовою.

Принцип використання контрастивного підходу в навчанні другої іноземної мови реалізується шляхом виявити як подібності, так і розбіжності в системах виучуваних мов, в побудові висловлювань на рівні тексту. Для подолання інтерференції бажано використовувати контрастивні вправи, які сприятимуть прискоренню формування навичок і вмінь.

Кожен учень у процесі вивчення першої іноземної мови отримує певний досвід, який необхідно використати у вивченні другої іноземної мови, тобто здійснювати принцип урахування лінгвістичного й навчального досвіду учнів при оволодінні іншою мовою. Особливо актуальним для мов однієї групи є принцип інтенсифікації навчання другої іноземної мови, який реалізується завдяки наявності подібних мовних явищ в обох іноземних мовах, фонової лексики, а також досвіду вивчення першої іноземної мови.

Список використаних джерел

1. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти. 2021. Додаток 3.
2. Першукова О. О. Європейська багатомовність в освіті. Шлях освіти. 2000. № 4. 26 с.
3. Пахомова Т. Г., Савицька Г. І. Глобалізація. Полілінгвізм. Двомовність. (Проблеми викладання). Черкаси, 2013, 32 с.
4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика // Термінологічна енциклопедія. Полтава. Довкілля. К., 2006. 716 с.
5. Панзига О. М. Трилінгвізм як одна із умов формування рецептивних мовних компетентностей при оволодінні другою іноземною мовою. Київ, 2014, 104 с.